

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, awgust 1991
8. čisto · Lětnik 41

Bože słowo za nas

Bóh pyta čłowjekow

Přibližowachu so k njemu člownicy a hrěšnicy, zo bychy jeho slyšeli. Farizejscy a pismawučeni pak mórko-tachu: Tutón přijima hrěšnikow a jě z nimi. Wón pak praješe jim tute přirunanje a džeše: Štó z was, kiž ma sto wowcow a zhubi jednu, njewostaji džewjeć a džewjećdžesać w puscínje a njepóndže za zhubjenej tak dołho, hač by ju namakał? A hdyž je ju namakał, položi ju z radosću na ramjeni, a hdyž domoj přindže, zawoła wón svojich přecelow a susodow a rjeknje jim: Wjeselće so ze mnu, dokelž sym swoju wowcu namakał, kotraž zhubjena běše. Ja praju wam, zo runje tak wjesołosć budže w njebiesach nad jednym hrěšnikom, kiž pokutu čini před džewjeć a džewjećdžesać prawymi, kotřiž pokuty njetrjebaja (Luk. 15, 1–7)

Jězus je nam přirunanje wo dobrym pastyrju tak jednorje a zrozumliwje prajił, zo poprawom žanoho wukładowanja

trjeba njeje. A štož slyši, dyrbjat k dopóznaču přińc: Do stadla tutoho pastyrja chcył ja tež rady slyšeć. Haj, pod nim a z nim bych rady był. – A što činja čłowjekoj? Woni čerja a hnaja přez čas tutoho žiwjenja kaž stadlo bjez pastyrja. Njeznaja puć a wotyknjeny kónc, čerja do zabludženja a pytaja jenož čłowske wobrazy dospołnosće. Skónčnje su sprócni, wučerpani a wuwutleni a dyrbja sebi prajić: To wšo ničo njepřinjese! Hdy by tola tu jedyn był, kiž za mnu dže, mje zaso na prawy puć dowjedže, wo mnje so stara kaž tutón dobry pastyr swoje stadlo wobstara a swoje žiwjenje zwaži, hdyž wjelki přińdu.

Tajki dobry pastyr tu za nas je! Přečitaj sej nowy testament! Jězus Chrystus je tón dobry pastyr. Jemu směmy so doporučić. Wón wjedže nas po puću k čerstwej wodže. Pola njeho namakamy ćoplotu, wuček a wostatk. Wón wšak nas znaje a z mjenom woła. Wón w nuzach a strachach steji pola nas a přewodža nas.

Wězo kóždy ma so sam rozsudzić, hač chce abo njecha jeho za pastyrja měć.

Haj, wón móhl nas z mocu hromadže wołać a dđeržeć, kaž to pastyr z psami čini, kiž kołowokoło stadla běhaja. Ale to steji přećiwu jeho wupóstanstwu, nadawkej a lubosći k čłowjekam. Tohodla přewostaji wón nam swobodu, zo so rozsudzimy. Wón je za nas, pola nas tež potom, hdyž snadž druge puće džemy hač te, kiž je Bóh za nas wuzwolil. My móžemy so zabludzić kaž zhubjena wowca, kiž wjace dale njewě a so hižo wot korčaceho wjelka wohrožena čuje a widži. Bóh to připušći, dokelž chce a na to čaka, zo so sami rozsudzimy jako pólnolětni a swobodni čłowjekoj. Wón přewostaji nam wólb. Ale wón za nami chodži, tón čłowjekow pytacy Bóh. Wróćopuć je nam přeco wotewrjeny. Wón džěli naš strach, čerpi z nami a woprjuje swoje žiwjenje, zo my naše njezhubimy.

Tak směmy přeswědčeni być: Bóh pyta nas kaž pastyr zhubjenu wowcu. Hdyž je Bóh nas namakał a nas na ramjeni wzał, potom je to za nas spomóženje žiwjenja. Haj, naše žiwjenje ma wotyknjeny kónc a nic zabludženje a rozpjeršnje. Pawoł Albert

*

*

*

Prawniske abo moraliske normy?

Jězus so pozběhny, a jako nikoho njewidžeše chiba žónsku, džeše k njej: Žónska, hdže su twoji wobskóržbnicy? Njeje tebjě ničo zatamał? A wona wotmołwi: Ničo. Tuž džeše Jězus: Da ani ja će njezatomam. Dži a njehrěš wjace.

Jan 8, 10–11

W Jeruzalemskim templu wothrawaše so jara wuznamny a jara džensniši podawk. Na jeho zakładže móžemy spytać namakać wotmołwu na prašenje, što je wažniše: prawniske abo moraliske normy.

Jězus wučil w templu. Wokoło njeho je syła ludži. Slychaja na njeho a su zamysleni, přetož rěči k nim wo tym, štož jich bjezposrědnje nastupa, wo naležnosćach jich žiwjenja, wo jich postupo-

wanju a počahu k Bohej, k ludžom, dótka so jich swědomja, ale tež hrěcha.

W tym wokomiku přiwjedu farizejscy a pismawučeni k njemu žónsku, kotruž běchu při mandželstwo łamanju popadnyli. Woni ju wobskoržuja, zatamja a zasudžuja: „Mójzas je nam w zakonju prikazał, tajke kamjenjować . . . Što ty k tomu prajiš?“ prašeja so Jězusa. Je to podhladne prašenje. Wobskóržbnicy chcedža jeho do bjezwuhladneje situacije přiwjesć a dadža jemu dvě móžnosći, pak wotmołwi: Kamjenjuje ju, pak: Pušćće ju. W přěnim padže bychy měli přičinu, jeho před romskej wyšnosću wobskoržić, zo njerespektuje statne wukazy, kotraž wužadachu potwjerdženje wusuda wot naměstnika kejžora. W druhim padže bychy měli přičinu, jeho wobskoržić před ludom, zo njerespektuje Mójzasowe prawo.

Tu překwapi Jězus wšitkich, kaž wobskóržbnikow tak tež připosłucharjow. Najbóle překwapjena drje bě zawěsće wobskóržena sama. Jězus so nachili dele a pisaše něšto z porstom na zemju. Hač běše to někajke zwučene wašnje bjez wuznama abo něšto wažne? Selma Lagerlöf twjerdži w powědančku Biblija na zemi, zo napisa Jězus na zemi

wšelake hrěchi wobskóržbnikow. Profet Jeremias pak rěči takle: „... wšitcy, kiž će wopušća, ... budžeja zapisani do zemje, dokelž su wopuščili toho Knjeza, žórto žiweje wody“ (Jer. 17,13). Měnju, zo je runje to měł Chrystus na mysli, hdyž pisaše z porstom na zemju, a tohodla, hdyž bu wot wobskóržbnikow njeprěstawajcy nadběhowany, pozběhny so wón a džeše k nim: „Štóz je mjez wami bjez hrěchow, tón čisrj přeni kamjeń na nju.“

Z tymi słowami dowjedže Jězus cytu naležnosć na druhe kolije. Wobskóržbnicy dyrbjachu wo sebi přemyslować, přepytować swoje swědomje. Je pak so jemu poradžilo, šokować swědomje njesmilnych wobskóržbnikow? Cyle wěsće haj, přetož „woteńdžechu jedyn za druhim, počawši wot staršich hač do poslednjeho“. Ewangelist Jan dodawa slědowacy komentar: „Jim bě jich swědomje dowjedžene.“ Jězus woprašuje so wonje žónskeje: „Žónska, hdže su ci twoji wobskóržbnicy? Njeje tebe nichto zatamał?“ Po chwili doda: „Da ani ja će njezatamam.“ Je to dowolnosć za hrěch? Hdy by so tu wuprajenje Jězusa skónčilo, by so móhlo tak myslić. Za Jězusa pak je hrěch hrěch, zło je zło. Tež před hrěchom na seksualnej runinje njezawěra woči. Bože prawo dyrbi so dodžeržeć. Jenož wuznaće hrěcha, přeměňenje žiwjenja a wodaće móže Božu sprawnosć přeměnić na lubosć. Tohodla Jězus tež praji: „Njezatamam će“, štož woznamjenja wodaće. Runočasnje pak žada Jězus: „Njehřeš wjacel!“ Změń swoje žiwjenje, njewróć so do toho, štož sy zwučena. Změń so! To je móžne. Změń so! To dyrbiš činić! Změń so! Ja, Jězus, ci to z wodawanjom zmóžnju a z mocami, kotrež mam w sebi a kotrež ci posrědkuju.

Pytnjemy w tym podawku dwaj elementaj: na jednej stronje farizejskich a pis-mawučenych, přiwisnikow dospołneho dodžerženja prawa, a z druheje strony Jězusa, za kotrehož steja moraliske hódnoty nad prawom.

Situacija, z kotrež mamy džens činić, dopomina jara na wony podawk w templu a da so jako samsny dilema předstajić: prawniske abo moraliske normy?

Žona je zaso hrěšnica. Žona, kotraž je přetorhnyła samodruhosć, abo kotraž steji před tutym dramatiskim rozsudom. Tohodla so prašamy, što činić? Rozrisać cyty problem na radikalne, wonkownje jednore wašnje z pomocu přetorhnjenkeho zakonja abo móže so rozrisanje teje naležnosće do moraliskeje kategorije ličić? Naležnosć je jara komplikowana, wotmołwa čežka a wěc woprawdže toskočiwa, přetož njetrjebamy so nadžijeć, zo namakamy hnydom wotmołwu na wšitke prašenja a spěšne rozrisanje najbóle palacych problemow. Spytajmy tuž, zhladować na nje jako ludžo, kotřiž su po zasadach ewangelija žiwi.

Cyle jasne je, zo je přetorhnjenje samodruhosće kóncowanje žiwjenja, kotrež hižo eksistuje a kotrež so wuwija. A to, štož eksistuje a so wuwija, njeje ničo druge hač čłowjek. Hdy by mać wědzala, kak wotměwa so woprawdže proces přetorhnjenja samodruhosće, by cofnyła tutón dramatiski rozsud a njeby wěsće tutu operaciju dowoliła. Tež muž, nan džěsća, njeby měł zmužitost, so na nim wobdželić. Kóžde přetorhnjenje samodruhosće wuskutkuje so jara čućiwyje na psychu žony, ju hrjeba swědomje, a nutřkowny konflikt traje husto do kónca žiwjenja. Swědomje dyrbi so hojić, čerpjacej žonje pomhać, zo by spóznała a wuznała hrěch, zo by dostala wodaće. Tohodla njesměmy swědomje z hrubymi argumentami pohlušić kaž z tym jara znatym: „Mój žiwot sluša mi!“

W Pólskej je situacija na zakładze lochkomyslneho wobchada z předpisami a rozwjazanja wašnjow jara zła. Lětnje přewjedže so pola nas wokoło šěsć stow tysac operacijow, to rěka, zo dyrbi my alarm bić a pytać za možnosćemi, tutón tak jara rozšěrjeny njeskutk znjemóžnić. Pozdaću by so tutón problem najjednorišo z pomocu zakonja rozrisać da, štož by rěkało přez natožowanje předpisow a chłostanskich wukazow. Tola prawo je suche, husto njesmilne a njeprzewidzi tak zawite situacije, kaž je jenož žiwjenje přinjesć móže. Wyše toho njejewi so w diskusiji wo zakonju zamołwitosć muža a cyta čeža padnje na žonu, kotraž je tež bjeztoho najbóle škodowana a najbóle čerpi. Rozrisanje tutoho problema na prawnskimi puću by k wjele tragedijam dowjedlo, kiž su džens čežko přewidžeć.

Křesćan dyrbi kedžbnosć předewšěm na moralisku stronu problema zložiť a njeptać jeho rozrisanje na prawnskimi puću a žadać sej pochłostanje winowatych. W tym zwisku nastanje prašenje, hač su cyrkwe w Pólskej hižo tak bjezmóčne, zo njejsu w stawje, čłowjeske swědomje formować a je moralisce čućiwe sčinić? Su wonje hižo tak bjezmóčne, zo zwostanje jim jenož próca wo postajenje surowych prawnskich normow a chłostanje z jastwom? Njewuwědomimy sej, zo woznamjenja podpěrować rozrisanje tutoho problema na zakładze antiaborcijnego zakonja spad cyrkwe jako moraliskeje mocy?

Cyrkej nima druhu možnosć hač jenož na dušu čłowjeka skutkować. Bjez přičiny njenamołwa Jězusa nas rozuma nabyć, změnić wašnje mysljenja a postupowanja, změnić naše wuwědomjenje, zo bychmy wědzeli, zo je přetorhnjenje samodruhosće přetorhnjenje čłowjeskeho žiwjenja a tohodla njemóže być srědk regulowanja porodow. Zhromadnosć křesćanow ma winowatosć, starać so wo slabych, dać ruku pomocy potřebnym, zepěrać bėdnym, pokazać

puć bludžacym. Je to njesměrnje češi nadawk hač postajić prawo a potom winowatych chłostać. Tola lěpši.

Wěmy, kajki chaos knježi na polu seksualneho žiwjenja, kelko křiwdown so stawa a kak wosebje žony čerpja. Wěmy, kelko ludži je wopor njewědy, lochkomyslnosće, nješkodnoćenja čłowjeskeho žiwjenja, njerěčo ani wo zdobycy pjeněz na njerjane wašnje. Tohodla dyrbimy w cyrkwi wo tym rěčeć, warnować a rozwučować, pomhać, tróštować a wodawać. Dyrbimy wutworić strowe zakłady wědomeho a zamołwiteho staršistwa, wuwiać etiku mandželskeho zhromadneho žiwjenja, rozšěrjeć metody zadžěwanja samodruhosće, zo njebyštaj muž a žona před problemom přetorhnjenja podjateho žiwjenja stałoj. Naš hłowny nadawk při tym je wuwiać začuće zamołwitosće čłowjeka za mysl, za słowo, za čin w kóždymžkuli wobliuku žiwjenja, nic jenož na wuskim wotrězku seksualneje moralki.

Příklad za to njech je nam Jězus, kotryž stupi z lubosću a zrozumjenjom čerpjacemu čłowjekej napřećo, wosebje tomu, kiž čerpi hrěcha dla. Wón je naš wodawar, wón wuwědomi nam hrěch a wuswobodži nas wot njeho. Wón njeje na swět přišoľ sudzić, ale wumóžić. Hamjeń.

Zdzisław Tranda
biskop pólskeje ewangelskeje
reformowaneje cyrkweje

*

Za naše džěci

Šewcec Micka

Šewcec mějachu dvě kóčce: Minku – to bě ta mać, a Micku – to bě jeje džowka. Bianka měješe wobě rady, ale kusk radšo hišće tu młodu Micku. Bě ju widžala, kak bě, lědma narodžena, w synowym hněžku ležala, maťa a hišće slepa. Bianka bě pódla była, hdyž Micka přeni raz hněžko wopušći, slaba hišće a čumpata. Nóżki ju lědma wunjesc móžachu. Bórže potom je jej wjacerkóć za džeń mloko přinjesta, a Micka bě so bórže na nju zwučila. Kóždy króć přiběža nětko hnydom k Biance, hdyž ju wuhlada. Chcyše być majkana a rady tež něšto dobreho k jědzi wot Bianki wza.

Jednoho dnja při wječeri praji mać: „Micka je nětk wulka dosć. Je na času, zo ju přeć damy. Četa chcyše ju tola měć. Měnju, zo bychmy njedželu k njej na wopyt jěli a Micku sobu wzali.“

„Ně, prošu, nic Micku wotedać“, zawoła Bianka nastrožana.

„To dyrbi być, Bianka“, měnješe mać. „Dvě kóčce njemóžemy měć.“

„Tak můžeme tola Minku wotedać a sej Micku schować.“

„Ně, to njeńdže. Četa chce mlodu kóčku měć, nic staru. Wostanje při tym. Njedzela Micku wotwjazemy.“

Njedzela po wobjedže měješe Bianka nuzne. Wza Micku a donjese ju na łubju: „Micka, njebudź zrudna, zo će tu zamknu. Ale to dyrbi być, hewak dyrbimy će wotedać. Budź luba a čakaj na mnje. Wječor po tebej přińdu.“

Bianka Micku hišće raz pomajka a potom spěšnje a kruće łubine durje začini. Chwataše na dwór, mać ju hižo wołaše: „Hdže sy tak dołho byla a hdže je Micka?“

Bianka ničo njewotmołwi, sukaše jenož z ramjenjomaj a zalěže do awta. „Hdže nož ta Micka tči? Bjez njeje njetrebamy jěć. Micka! Micka!“ wołaše mać. To móžeš dołho wołać, wjeseleše so Bianka, Micka tola njeprjńdže.

Ale što to? Nadobo Micka k maćeri přiskoči.

Ow jej, Bianku přejědže. Wokno – njejsym łubine wokno začiniła!

Mać da Micku Biance na klin. Bianka mjelčo na nju swarješe: „Ach, ty hlupa Micka, ty! Čehodla njejsy na łubi wostała? Nětko ci njemóžu wjace pomhać.“

Cyle popołdno pola čety so Bianka wo Micku staraše, majkaše ju a hrajkaše sej z njej. Hdyž bě čas, so na wotjězd hotować, měješe ju přeco hišće na ruce.

„Ty drje by Micku najradšo zaso sobu wzała?“ so četa Bianki prašeše. Bianka nygaše.

„Njeboj so, Micce so derje pola mje pórńdže. Jej budže so tu lubić. A hdyž zaso na wopyt přijědžeš, móžeš sej tola tu zaso z njej hrajkać.“

Četa wza Biance Micku z rukow, sadži ju na špundowanje a položi kusk kołbasy na talerk. Micka ju wobnucha a hnydom započea žrać.

„Widziš, Micka so tu hižo kaž doma čuje“, praji četa a da Biance ruku na božemje.

Na domojjězbje mać Bianku tróštowaše: „Njebudź zrudna, mamy tola hišće Minku, a Minka změje zawěsće bórze zaso mlode micki.“

Doma Minka chodžeše a kjawčeše. Bianka ju majkaše: „Ty drje wěsće Micku pytaš. Njebudź zrudna. Jej so derje pórńdže pola čety, a nimo toho změješ zawěsće bórze zaso mlode micki.“

Tydžeń pozdžišo při wječeri bě wonka nadobo někajki ropot słyšeć.

„Tam něchtó je“, praji Bianka. „Dóstanjemy wopyt.“

„Tak pozdže wječor hišće. Štó móht tu być?“ so mać džiwaše. „Pst! Změrom! Słyšiš, to njeje wopyt. Tam něšto na wokno škraba. A kjawči. To budže Minka.“

„Minka je tola pola nas“, zawoła Bianka. Woprawdže: Minka ležeše do so skulana na konopeju a spaše.

„Tak budže to cuza kóčka. Pohladam“, praji mać a wotcahny zawěšk.

„To je Micka!“ zawoła Bianka, wotewrě spěšnje wokno, a hižo skoči Micka na špundowanje.

„Woprawdže, Micka“, so mać dodžiwać njemóžeše. „Sy ty pola čety čeknyła a tón cyły daloki puć k nam běžala? Micka, Micka, ty sy mi ta prawa. Běž po mloko, Bianka, Micka dyrbi žalostnje hlódna być.“

„Hnydom, maći. Ale praj: Dyrbimy Micku nětko hišće raz wotedać?“

Mać hladaše na Bianku, kotraž kruće Micku k sebi tlóčeše, a zdychny: „Hdyž je Micka tak rady zaso k nam chcyla, tak njech tu wostanje.“ Bianka zaskoči a padny maćeri wokolo šije: „Džakuju so, maći. Słyšiš. Micka? Ty wostanješ nětko napřeco pola nas!“

T. M.

*

Jan Pjech – zaslužbny serbski duchowny a nabožinski spisowaćei

Pozitiwne wusnutki pietizma na serbski lud

We 18. lětstotku rozšěrjowaše so po cylej Europje rozswětlerstwo. Wono

*

běše hibanje mlodeho byrgarstwa a měrješe so přećiwo feudalnemu porjadkej.

W Serbach bě rozswětlerstwo jako duchowne hibanje sylnje zwjazane z prócowanjemi wo rozšěrjowanje serbsčiny. Ideje rozswětlerstwa wosebje serbscy studenća ewangelskeje teologije pěstowachu. Jedne z najwuznamnišich srjedžišćow nowych mysličkow bě Lipsk. W tutej dobrej pak wuwi so tež hibanje pietizma. Wono běše nabožinske wotblyšćowanje grawoćiweje bědy, kiž bě 30lětna wójna přinjesła. Pietizm rozšěri so najsylnišo we Württembergskej a Westfalenskej. Wuznamny centrum tutoho hibanja běše Halle. Z nim je wosebje zwjazane mjeno August Hermann Francke (1663–1727), kiž běše nimo Phillipa Jacoba Spenera (1635–1705) najwuznamniši zastupnik pjetizma. Ph. J. Spener je wšak załožer tutoho duchowneho hibanja.

Pietizm je pak tež w serbskim ludze Hornjeje a Delnjeje Łužicy zbudził sylne duchowne hibanje, štož je so wosebje na wudawanje serbskeho nabožinskeho pismowstwa pozitiwnje wusnutkowało. Tutón prud pak njewuchadžeše přenjetnje z Němskeje, ale bě so wužorlił w susodnym słowanjanskim kraju, w Českej. Bě to česke bratrowstwo.

Po bitwje pola Běteje hory (1620) běchu českich bratrow jich wěry dla z domizny wuhnali, tak zo dyrbjachu do susodnych

*

krajow čekać. Črjódce z nich, kotraž hlownje z Morawy do Hornjeje Łužicy přjńdže, bě hrabja Nicolaus von Zinzendorf, knjez nad Bertelsdorfom, wuček poskićil. Bě jim lěta 1722 załožil wosebite sydlišćo, kotremuž Ochranow (něm. Herrnhut) rěkach, dokelž so tu čujachu škitani (čes. orchrana = škit). Tale nowa wosada, kotrejž so přidružichu hišće družu nabožnje zmysleni zasydlerjo a wuhnaći pietista, mjenowaše so Bratrowska jednota. Wosebje přez skutkowanje hrabje Zinzendorfa wuwi so ze sydlišća Ochranow cyrkwinska zhromadnosć, kotraž so samostatnje pódla krajneje cyrkwe wuwijaše a so w běhu swojeho dalšeho wuwica na zakładže šěrokeje misionskeje skutownosće a intenziwneje kublanskeje džělawasće wuznamjeni.

Tež chudym a w duchownej nuzy žiwjacycym robočanskim Serbam zložil Zinzendorf zahe swoju kedžbnosć. Cyły serbski kraj běše jemu z krajom misionstwa. Do njeho sćeše swojich posołow, ale tež Serbja počachu do Ochranowa chodźić. Hižo w třicetych lětach tam putnikowachu, najprjedy z rańšich Serbow, z wokoliny Lubija, z Ketličanskeje a Bukečanskeje wosady. Bórze pak tam tež chodžachu z Wojerowskeje wokoliny a samo z Blótow. Hewak husto zacpěтым robočanskim Serbam wotewrě so w Ochranowje nowy swět; wozboženi a z hlubokimi zaciščemi wróćichu

so domoj. A tak nastachu tež w Serbach bórže male bratrowske zjednoćenstwa kaž na přikład w Žornosykach pola Bukec, w Delanach pod Čornobohom, na Židowje, w Čichońcy a dalších wsach. Skoro we wšěch serbskich (ewangelskich) wosadach Hornjeje a Delnjeje Łužicy so po času tajke založichu. Z jich duchownymi wodžerjemi běchu nimale wšudže jednoru serbscy mužojo z luda. Ze srjedžišćom a zepjeranišćom tutoho nabožneho hibanje w Serbach pak bu Mały Wjelkow. Tu nasta wotnožka Ochranowskeje bratrowskeje wosady, cyle po jeje wašnju zřadowana.

Horliwy spěchowar bratrowskeje zmyslenosće a wuběrny předar

Jedyn z najhorliwišich bratrowskeje zmyslenosće w Hornjej Łužicy běše mjez serbskimi ewangelskimi duchownymi nimo Jana Bohuměra Kühna (1706–1763) w Klukšu a Jana Bjenady (1715–1800) w Minakale, Budyski duchowny Jan Pjech (1707–1741).

W tutym měsacu spominamy wosebje na tutoho serbskeho fararja, spisowateľa a nabožinskeho prócowarja skladnostnje jeho 250tych posmjertninow (8.6.). Što znajemy z jeho žiwjenja, skutkowanja a zaslužbow za serbski lud? Jan Pjech narodži so 6. nowembra 1707 we Wjelečinje jako syn měščana a klamarja. Sydom lět wopyta gymnazij w Budyšinje a studowaše potom wot 1727 do 1730 teologiju w Lipsku. Tam běše tež sobustaw w léce 1716 založeneho Serbskeho předarskeho towarstwa. Po svojim studiju skutkowaše najprjedy léto jako domjacy wučer

w Budyšinje. Wot léta 1731 hač do swojeje bohužel zažneje smjerće w léce 1741 skutkowaše spomóžnje za swój serbski lud jako diakon při Budyskej Michalskej cyrkwi.

Jan Pjech je potajkim jenož džesać lět jako duchowny skutkować móhl. Korla Awgust Jenč (1828–1895), naš horliwy organizator serbskeho studentskeho hibanja a swědomity literarny historikar w zašłym lětstotku, praji wo nim, zo bych so na njeho móhli naložować słowa Noweho zakonja: „Surowosć wo twój dom je mje zežrała.“

Zahoriće a wutrobiće zamóžeše Jan Pjech přédować. A wón so poľnje wuznawaše k Ochranowskej pobožnosći. Njeswačanski farar Jurij Mjeń (1727–1785), naš přeni wuznamny serbski swětny basnik, chwali jeho w swoim Rěčerskim kěrlušu, wobšěrnej swjatočnej basni w heksametrach, takle:

„Pjech, tón njese bójski woheń a wučí tak pěknje nutrne domjace swěćenki składnišo, jasnišo swěćić.“

Běše tehdy z wašnjom, zo napisa každy do swojeje smjerće, kak je puć do Ochranowskeje wosady namakał. Serbscy sobustawojo Ochranowskeho bratrowstwa spominachu w swoich wuznačach z džakownosću na přédowanja Jana Pjecha, w kotrychž je jich za nju pohnuwał a dobywał.

Službnyje běše J. Pjech přeco sylnje zapřehnjeny. Wón měješe zwjetša wšo džěło we wulkej Michalskej wosadze sam zastarać, dokelž běše jeho farar Jan Ast (1655–1733) hižo starši knjez a chětro chory. Nimo toho dyrbeje so tež hišće dlěši čas sobu wo wulku Pětrou wosadu starać.

Ale při wšěm tym je wón tola přeco zaso

namakał chwile, pilnje serbsce spisowateľić. Wón wuda wjacore nabožinske spisy a někotre swoje přédowanja. W léce 1736 wobstara nowy wudawk Noweho zakonja. Pilnje džělaše sobu na nowych rozšěrjenych Serbskich spěwarskich z léta 1741. Za nje je tójšto kěrlušow swobodnje přeložil a tež někotre sam spisał.

Wuzběhnjacy dyrbi so ze skutkowanja J. Pjecha tež kublanje a zdžělowanje swoich serbskich duchownych sobubratrow, ale tež serbskeho luda docyla, zo je ze swoich pjenjez založil serbsku knihownju při Michalskej cyrkwi. W njej bě tójšto starych, žadnych serbskich knihow, wosebje nabožneho wobsaha. Mjez nimi jenički hišće wuchowany čišć knihi „Enchiridion Vandalicum“ z léta 1610 wot delnjoserbskeho fararja, rěčewědnika a basnika Handroša Tary z Bjedrichojc w Storkowskim hamće. Tutón žadny spis, kotryž wobsahowaše katechizm a druhe šulske teksty, sta pak so bohužel kaž wšak cyla knihownja z woporom druheje swětoweje wójny, hdyž so w poslednich dnach grawočiwyh bitwow w našej serbskej domiznje a w Budyšinje samym wjele zniči a spali, tak tež Michalska fara.

Myslu sej, zo sym Wam, lubi serbscy čitarjo Pomhaj Bóh, ze svojim přinoškom dopokazał, zo zastuži sej Jan Pjech, njehladajo swojeho krótkeho žiwjenja, ze svojim skutkowanjom za swój serbski lud jako duchowny, spisowateľ a narodny prócowar tajke pozitiwne hódnoćenje swojeho džěla a prócowanja skladnostnje ročniny 250. posmjertninow.

Jurij Nuk

*

Wustajeńca „Serbske nabožne žiwjenje“ w Serbskim muzeju

Knježna Čornakec, Wy sće wědomostna sobudželaćerka serbskeho muzeja a sće tutu wustajeńcu nawića. Kak sće přišla na to, tajku wustajeńcu wuhotować?

Ideju je zrodžiła spočatk léta nawodnica našeho muzeja, knj. Fascyna. Ja sym potom nadawk dóstała, tutu ideju wuwjesć. Sym to rady přewzala, dokelž sym sama katolska křesćanka a dokelž bě to zdobom wužadanje za mnje. Spočatnje drje běch trochu skeptiska, dokelž: Nabožina je žiwa, a hodži so něšto žiwe do muzeja? Džensa praju: To bě džakowny nadawk, runje dokelž so nje-předstaji něšto mortwe. Su džě nabožne tradicije wažny džěl serbskeho žiwjenja – w zašłosći a džensa hišće.

Bychmy tutu wustajeńcu tež měli, hdyž njeby přewrót w našim kraju byl? To njemóžu posudžować. Myslu sej, zo

je so nawodnica snadž dlěje hižo z tutej myslu nosyla. Njeje to tež přeni króć, zo so nabožne wěcy w našim muzeju pokazuju. 1986, hdyž běše tu jubilejna wustajeńca k staremu serbskemu muzejej, běše tež stwa zarjadowana z eksponatami nabožneho žiwjenja.

Kelko časa sće naložowała za tutu wustajeńcu?

Čas bě poprawom jara krótki. Hakle po jutrownej wustajeńcy wot srjedz apryla sem sym so móhla intenziwnje tomu wěnować.

Kajke bě položenje materiala?

Prěnjotny wotpohlad bě, jenož to pokažać, štož mamy w našich magacinach, bórže pak pytnychmy, zo bě to přemało. Tak sym so za přidatnymi wěcami w najblišim kruhu rozhladowala, wosebje w swojej domjacej Wotrowskej wosadze.

A ewangelske wěcy, kak sće na nje přišla?

Serbski superintendent Albert je mi wulku podpěru dał, wón měješe fota wo ewangelskich serbskich předmjetach.

*

*

Tež wot sup. na wotp. Wirtha, wot knjeni Tarankoweje a na Hrodzišćanskej farje dóstachmy dobre pokiwy. Hdyž běch zhoniła, hdže što je, sym so na wosady wobrociła.

Kajka bě tam reakcija?

Zwólniwosć ewangelskich wosadow k podpěrje bě jara wulka. Njemějachmy žane čěže, hdyž chcychmy sej wot nich serbske chorhoje, paramenty abo druge wěcy wupožčić. Myslu sej, zo sej někotři přez to tež wuwědomja, kajke hódnoty tute wosady w serbskich tradicijach maja.

Maće zajim na tym, tute serbske ewangelske eksponaty do wobsydstwa muzeja přewzać?

Eksponaty su wobsydstwo wosadow, smy je jenož wupožčili. Njejsmy tež žane wobsydstwo jednanja wjedli. Nam je nětko wažne, zo wěmy, hdže što je, ale wězo bychmy so tež wjeselili, hdy bychmy do muzeja tón abo tamny předmjet dóstali.

Što Waša wustajeńca wopytarjejskič?

Smy zarjadowali tři stwy. W prěnjey so pokazuja nabožne wašnja w běhu žiwjenja, potajkim: křížna, firmowanje, konfirmacija, kwas atd. Druha stwa předstaja bóle to nutřkocyrkwinske žiwjenje, kaž nabožnu literaturu a sakralne předmjety. A w třećej smy zarjadowali bydlenje křescana, wona předstaja takrjec swójbne nabožne žiwjenje.

Katolske a ewangelske tradicije we wustajeńcy njesu dželene. Njeje to njedostatk? Wšako je na zakładze nabožinow so kultura wuwiała, kiž je chětro rozdžělna.

Bě wotmysl, zo so wšo hromadze předstaji. Moja mysl bě: Katolske a ewangelske bě a je hišće w žiwjenju dželene. Hač je derje, zo to zaso džělmy? Sym tež myslila na katolskich Serbow, zo woni móža to ewangelske lěpje z katolskim přirunować a zo spóznaja: Tež to je žiwe.

Ewangelske tradicije su we sebi zaso jara rozdžělne po regionach. Wašnja

w Delnej Łužicy běchu tola chětro hinaše hač w Budyskim, Wojerowskim abo Mužakowskim kraju. Kak sće so tutej wšelakorosci stajila?

Bě čežko, w tak krótkim času tak wjele docpěć chcyć, wšako bě naš přeni wotmysl, jenož naše eksponaty wustajeć. Smy sej wědomi, zo je wustajeńca fragment. Njejsmy móhli tema dodnić, ale wjele temow jenož načeć. Tohodla je lěpje, hdyž so wopytowarjo po wustajeńcy wjesć dadža, to móžeja dóstać přidatne wjasnjenja.

Maće wotpohlad na tutej temje dale džělać?

Tuta wustajeńca je přeni pospyt, ale zawěsće nic posledni. Mamy z nej dwoji wotmysl: Sprěnja chcemy docpěć Serbow samych, zo bychy so konfesije zbližili a jedyn tradicije toho tamneho zeznať. Chcemy tež pomhać, zo bychy sej wuwědomili, kajke hódnoty to ma, štož na starym zdžěla hišće doma staja, zo njebychu ničo přeč zmjetali, ale začuće

za zdžerženje tutych hódnotow dóstali. Zduha chcemy docpěć cuzych wopytowarjow. Chcemy jim posrědkować nowy wid na Serbow, wuwědomić hłuboki zwisk mjez serbstwom a nabožinu, kiž je tak wažny byt za zdžerženje narodnosće.

Tak nam jenož hišće zwostanje, Wam prawje wjele zajimowanych wopytowarjow přeć.

Haj, to by nas najbóle zwjeseliło. Přejemy sej diskusije z wopytowarjami. Dotal smy přewažnje pozitiwne echo dóstali a wjeselmy so, zo so wopytowarjo derje čuja we wustajeńcy. Někotři su nas tež na brachi skedžbnili, smy džakowni za pokiwy a kritiki.

Prašala so T. M.

Poki w čitarjow: Wustajeńca je zarjadowana w Serbskim muzeju na Budyskim hrodze. Wona je wotewrjena hač do decembra (tež na njedžělach). Tuž njeskomdžće, sej ju wobhladać!

*

syn rěznika w Budyšinje. W Drježdžanach wumrě 7. nazymnika 1875, pohrjebany pak je ze swojej mandželskej Kunigundu w Bukecach před cyrkwu.

Gerat Lazar

*

Karl Herman Robert Rjeda

4. 8. 1816–14. 1. 1900

Před 175 lětami narodži so na Smilnjanskej farje **K. H. R. Rjeda**. Po swojich studijach w Lipsku bě najprjedy za domjaceho wučerja na Rakečanskim hrodze, na to 20 lět za fararja w Hućinje a skónčnje 17 lět w Barće. Jako wuměnkar wumrě w léce 1900 w Budyšinje.

Hrodzišćanski farar lic. Oswald Mrózak nam jeho w nekrologu (rěč wo zemrětych) předstaji jako nadobneho serbskeho wótčinca, kotryž je so swěru staral wo duchowne a tež čelne strowje chudeho serbskeho luda. Zo by wjesny lud rozwučował, rolu a skót a sadowu zahrodu prawje wothladać, založi w léce 1844 Klukšanske ratarske towarstwo, namjetowaše, zo so 1856 přenja skótna wustajeńca w Serbach zarjadowa. Wona so wulkotnje poradzi. Rjeda bě dołhě lěta z předsydu sakskeho hłowneho pčolarkeho towarstwa a je sam jako wuměnkar na ratarskej šuli w Budyšinje wo pčolarstwje wuwučował.

Hdyž běše w zymje 1848/49 wulka nuza mjez Serbami, je wón pola wyšnosće a pola bohatych prosyt wo pjenjezy, za kotrež kupowaše len, a rozdawaše jón za tunju płačiznu abo darmo, zo bychy roboćenjo a chudy lud jón přadli a přeđženo potom z rjanym wunoškom přeđać móhli.

*Wotewrjenje wustajeńcy „Serbske nabožne žiwjenje“ w Serbskim muzeju junij 1991
Foto: J. Mat-schie*

K 200lětnym narodninam fararja Michała Mjenja

31. žnjenca 1791 narodži so Michał Mjeń, dolholětny farar w Bukecach (1826–1866). Wón bě serbski prócowar. Nowy biografiski słownik wo nim pisa: „Mjeń slušuje k tym progresiwnym fararjam, kotřiž sej žadachu 1834 w peticiji na sakske krajne stawy runoprawne naložowanje serbskeje rěče w šulskej wučbje a zakonske garantije za to. . . 1848/49 kandidowaše při wólbach za Sakske krajne sejmy. . . Bě wot 1847 člon Maćicy Serbskeje.“ Potajkim so fararjo tež hižo w zańdženym lěstotku aktiwnje na politiskim žiwjenju wobdžělchu, nic hakle 1889/90! Ale tež na cyrkwiskim polu wosebje sobu džělaje. Wjele lět bě předsyda serbskeje duchowneje konferency w Budyšinje. 1862–68 dzeržeše tež porjadnje serbske kemše w Drježdžanach. Tež přeloži wón kěrluše za serbske spěwarske.

Ale tež w swojej wosadze swěru skutko-

waše. Stari Bukečenjo chcychu wědžec, zo mješe samo poľnomóc nad zlymi duchami. Wón bě typ farskeho knjeza. Superintendent Mjerwa powědaše nam rady scěhowace wo nim: Jedyn wječor sedžeše farar Mjeń w swojej studowanskej stwě a slyšeše z woknow susodneho hosćenca rejowansku hudžbu, a to při spočatku póstneho časa, za tehdomniši čas njemožna wěc! Što činješe naš dobry Mjeń? Wón wza swój tesak. Wón běše wojak byl. W swojej mladosći bě byt dobrowólny wobdžělnik we wojowanjach přećiw Napoleonej. Tón raz wojowaše přećiw rejam w póstnym času. A jemu so woprawdže poradzi, z tesakom w ruce rejowanske zarjadowanje na žurli hosćenca rozpušćić a přestapjenych mlodostnych domoj pósłać. A – tak rěka – hercow wón nuzowaše, při tym kěrluš piskać. Tajke něšto njemožemy sej džensa předstajić. Ale tajka disciplina bě w tehdomnišim času! A tajka wosoba z krutym charakterom bě farar Mjeń,

Doľho do Raiffeisena, farskeho syna w Hessenskej, wón založi w Serbach nalutowarnju, do kotrejež móžachu ludžo swoje nalutowane skromne pjenježki za dobru daň nosyc a tam sebi tež, hdyž bě nuzne, pjenjezy za sprawnu daň wupožčić.

Najwjetšu zaslůžbu wo serbstwo pak ma z tym, zo započa pisać a wudawać serbsku protyku „Předženak“. 29 lět je ju redigował, bjez toho zo by ludej jako redaktor znaty byl. Raz přińdže serbski bur k Smolerjej, zo by njeznatemu redaktorej pjenjezy přepodał jako dar za powučenje a zabawu w „Předženaku“.

G. W.

*

Bože stowo přećiwo germanizaciji

„Najšpatniše cyleho wokrjesa!“ – takle pohódnočichu šulscy wizitatorjo spočatk 19. lětstotka šule Picnjanskeje wosady. Da móht člowjek zwjeršnje sudzić: Kajka to hańba za wosadu a za wosadneho fararja.

Nješwarny posudk pak měrješe so tehdy přećiwo skutkowanju serbskeho duchowneho **Jana Zygmunta Bjedriča Šyndlarja**. A tutón, wot 1796 do 1839 wyši farar w Picnju, njeměješe najhtupiše džěci cyleho wokrjesa w šuli, ale wón so raznje spejćowaše zaměrnej germanizaciskej politice cyrkwe a stata a dósta sej tohodla zarjadniske plisty. Wumjetowachu jemu, zo so w jeho wosadze serbska řeč přejara naložowaše, kotraž měješe so po woli knježacych tola skónčnje z cyrkwe a šule wutłóčić.

Najskeje však bě rodzeny fararski syn z Wjerbna, Šyndlar, sej toho jara wědomy, na kak wažne městno bě so dóstał, a wón bě tež doś chrobły, w zajimje zdžerženja serbskeje maćeršćiny nje-džak a represalije a materielne straty znjesć.

Wón bě nimoměry pilny spisowaćel a wudawaćel delnjoserbskich knihow, zwjetša nabožinskih. Wón běše na přikład hłowny zamołwity při wudawanju delnjoserbskeje biblije: Nowy zakon 1821 a Stary zakon 1824. Po tym je so dale starał wo wudaće wjacedźelneje předarskeje knihi, a dla njedosahaceje statnje pjenježneje podpěry zmóžni

wón čišć tutech knihow z plaćenjom 200 tolerjow ze swójskeho zamóženja.

Někotre z jeho dalokosahacych planow však njehodžachu so nažel pod tehdyšimi wuměńjenjemi zwoprawdžić. Wón chcyše na přikład rady tež šulske knihi wudawać. Tola próstwa wo zwyżenje mzdy ze zaměrom delnjoserbske pis-mowstwo spēchować, so 1830 wotpo-kaza.

Doniž bě žiwy, haćeše Šyndlar germa-nizaciske naprawy w swojej wosadze po swójskich móžnosćach. Dnja 19. awgusta 1841, před 150 lětami, zhubi-chu Delni Serbja wusahowaceho pró-cowarja a zakitowarja serbstwa w žoh-nowanej starobje 83 lět.

Werner Meškank

*

Wěrnosć njech na zjawne přińdže Wotmołwa na nastawk katolskeho bratra

Pomhaj Bóh wuwiwa so džen a bóle na forum abo na řečnika tych Serbow, kotřiž dyrbjachu tak doľho wo swojim wosudze w zjawnosći mjelčeć, dokelž běchu jim stalinisticy komunisća hubu zatykali. Džensa smědža skónčnje wo njeprawdže řečeć a pisać, kotraž bu jim „w mjenje najlěpšeje wěcy swěta“ na-činjena.

Nětko je so tež Křesćan Buk słowa jimał. Znajtu toho z Njebjelčic pochadźaceho katolskeho wěrybratra z časa zhromadneho džěla w serbskim nakladnistwje. Naju njewjazaše tehdom w polstatych lětach jenož křesćanska zmyslenosć, ale tež dopóznaće, zo nje-je marxizm-leninizm za wumóženje čłowjestwa trěbny. Buk bu runja mi w lěće 1958 zajaty. Njejsym zabył, kak je mi přeslyšowacy oficěr w Drježdžanach na Budyskej dróze jednoho dnja prajil: „Was denken Sie, Schulze, wer nach Ihnen hier auf dem Hocker sitzt?!“ a při tym so šamale šćěrješe. A ja sej to njemóžach wujasnić. Wjele pozdžišo sym potom najskeje wot jednoho sobujateho Křesćana Bukowe mjeno slyšał. Njewědžach pak, čehodla běchu jeho zajeli. To však běše typiske za čerwjenu gestapo, zo bu nastajnosći wšitko nanaj-dokładnišo postajene. Njedziwam so, zo mi džensa bywši kolegojo z redakcije wobkrućeja, zo njeběchu tehdom ničo oficialneho wo mojej „winje“ a wo wobstejnosćach mojeho zajeća zhonili. To samsne twjerdžeše samo tehdomniši šefredaktor P., kotrehož nazymu zašleho lěta po doľhim slědženju w jeho Budyskim bydlenju wopytach. A wón však by poprawom wjace wědžeć dyrbjal. Křesćana Bukowe wopisanje poměrow w Drježdžanskej přepytowanskej jatbje, metody přeslyšowanja a psychiskeho a fyziskeho ponižowanja móžu jenož

Dwé a pěschjaset Historijow

f'Łubosćji

f'swojej žebnej Gmejńe Werbńe,
Rubińe, Brahme a Múschńe

a

f'schynim Křesćianam, kotare Bohže
stowo wo f'ěrstej Rězi rad lásuju

f'Pilnosćju f'togo

starego Testamenta

husčegńone

a do nascheje f'ěrsteje Rězi pšhestawóna

wot

Johann Sigismund Friedrich Schindler

Młodego Farara Werbńe

Zuzabńiķa wo tej welikej Schuli

Choschobusu.

Schischjane wotlá Joh. Gottl. Kůhna Choschobusu

1791.

reprodukcija:
Titulowa strona
wot Šyndlarja
w l. 1791 wu-
datych knihow.
Něšto lět poz-
džišo, w času
napoleonskich
wójnow, da
Šyndlar samo
mały němsko-
delnjoserbsko-
rusko-pólski
słownik čišćeć.

wobswědčić. To njemóžeš zabyć a to će čas žiwjenja tyši. Kak běch so stróžil, jako wuhladach w přeslyšowarni hobersece wulki portret J.W. Stalina w maršalskej uniformje na scénje – a to w léce 1958, jako bě hižo po cyłym swěće znate, zo so tu jedna wo zlóstnika.

Křesćan Buk a ja buchmoj – njewotwisnje jedyn wot tamneho – zasudzenaj a pochłostanaj, nic někajkeho njeskutka, ně, zmyslenja dla. Tón samsny puć dyrbyeše potom pozdžišo tež Pawoł Nalij hić. Za čas Budyskeje jatby sym so hišće skrótka z dalším Serbom zeznať. Wón pochadžeše, jeli so njemylu, ze Zejic abo z Lejna. Jeho běchu zasudžili, dokelž běše na čerwjeny režim swarjel. Tu chcu tež hnydom wuznać, zo ta tak

*

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Klětnoho. Njedźelu, 16. awgusta, mějachmy tudy žadny swjedzeń w našim Božim domje. Dwaj mandželskaj poraj nadobo, mjenujcy k přerjenu chěžnik Jurij Balak w Jamnom ze swojej mandželskej a k druhemu poľbur Jan Béla w Wosličeje Horje ze swojej mandželskej swječeštaj swój zloty kwas. To bě woprawdže hnujacy napohlad, tych dostojnych štyrjoch mandželskich, kóždy por wot jeho džěci a džěcidžěci wobdaty, před swj. woľtarjom sedžo widzeć. Widzomnje hnujaca tež běše rěč našeho knjeza duchowneho Lenika wo wobzamknjenju njedželskeho scénja: „Tón Knjez je wšitko derje činiť.“ Po požohnowanju wudžěli farar mandželskimaj poromaj tež tón wot kejžora jimaj spožčeny pjenježny dar, tak zo móžachu wšitcy rjany swjedzeń w spokojnym wjeselu wobzamknyc. Bóh luby Knjez spožč šědźiwym mandželskim swěťty wječor žiwjenja a na to rańše zerja zbožnje wěćnosće.!

Pomhaj Bóh, 27. awgusta 1891

Přispomnjenčko

Wjele je so w zaštych měsacach w našich wosadach rěčalo wo nabožinje w šuli a wo dušepastyrstwe mjez wojakami. Kaž to hinak być njemóže, jewjachu so při tym wšelake mjenjenja. Tak su na přikład wšitcy mjenjenja, zo maja so křesćanske džěci we wěrje rozwučować. Wšelakeho mjenjenja pak su, hdyž so prašamy, na kajke wašnje ma so to stać. Wšelake argumenty so za a přećiw nabožinje w šuli přednjesechu. Što pak mamy při tym rozsudže wobkedźbować?

Po mojim mjenjenju dyrbimy wurć z toho, zo smy Chrystusowa cyrkej a zo mamy nadawk, Bože słowo připowědać – a to wšitkim a w kóždym towaršnostnym porjedže. Jeli tomu tak je, mamy so prašeć, kak móžemy tutón nadawk naj-

mjenowana serbska runoprawosć w jasťwe njepláčeše. Raz běch so stražnika prašať, hač njemóht sej ja serbske nowiny skazać. Na to mi wotmoľwi: „Ich kann ooch sorbisch und lese deutsche Zeitungen!“

Jeći njepochadžachu jenož z tehdomnišeje NDR, ale tež z nawječorneje Němskeje a samo z wukraja. Wšelacy běchu mjenjenja, jako zhonichu, zo leži Budyšin w dwurěčnym kraju, zo jich tu wobstražuja a dračuja serbscy policisća.

Derje by bylo, založić kruh serbskich woporow stalinizma, kaž to Křesćan Buk namjetuje. Je tež trjeba krok po kroku wuswěťlić – dalokož je hišće móžno – zahubnu rólu komunistiskeho wjednistwa Domowiny abo wulkeho džěla

*

lěpje spjelnić; abo hinak prajene: Kak druhich najlěpje z Božim slowom dosćehnjemy. Wězo njesmě so nchtó nuzować. Tohodla tež njeje móžno, wšitke džěci nućić, so na nabožinje wobdžělić, ale móžnosć so z wěru zeznać dyrbi kóždy měć. Prašenje za cyrkej ma potajkim być, tak ja mjenju: Kak dosćehnjemy najlěpje čłowjekow z powěsću, kotruž mamy w Chrystusowym mjenje dale dać?

Biskop na wotpočinku Werner Krusche je na poslednim zeńdženju synody zwjazka ewangelskich cyrkwjow wróćo hladajo na puć cyrkweje w prjedawšej NDR něšto wuprajit, štož tež za přichod plaći: „Štóz chce druhemu ewangelij připowědać, dyrbi z nim situaciju džělić.“

S. Albert

Lětni wječor

Wobkuzľacy zaduw wěje,
ćicho ćoply džěń so minje.
Kwětno morjo dušu hrěje,
tuja nas w zboža klinje!

Róže dychaju do nocy
sľodki balsam, wokřewjenje.
Lěća plódnosć wšehomocy
žohnuju přez hona ćehnje.

Pawoł Krječmar

jeho aparacikow a zwiski Domowiny a serbskich instancow z prjedawším ministerstwom bjezstrašnosće.

Haj, pjenjezy čłowjeka kaža, a za pjenjezy čłowjek wšo móžne a njemóžne dokonja. Mojej bywšej serbskej šulskej towaršej – hač do zwrěšćenja NDR vysokaj stasi-oficěraj – zaslužištaj wob lěto 34 312,50 hr. resp. 33 750,00 hr. Přerězna mzda sprawnego džělaćerja běše porno tomu pola nas směšnje niska, takrjec přepitk.

Ale, luby serbski čitarjo, katolski abo ewangelski, njeje čiste swědomje wjele, wjele wjace hódnje hač wulka hromada na kóšty njewinowatych zasluženych pjenjez?

Hinc Šotta

*

Namoľwa wot cyrkwinskeho dnja

Lubi serbscy bratřa a sotry!

Lětsa, džensa, mam nětkole druhi raz składnosć być z hosćom serbskeho cyrkwinskeho dnja, a to tu w Slepom, w tej wokolinje potajkim, kotraž so wuznamjenja přez mnohe wosebitosće w rěčnym a naložkowym nastupanju a kotraž je zdobom chutnje wohrožena wot wudobywanja brunicy – teje hróžby nad Łužicu a serbskim ludom.

Smy žiwi w přechadnym času, napjelnjenym ze strachami a nadžijemi. To plaći za kóždeho wosobinsce a za serbski lud wosebje. A móže być, zo so přichod serbstwa w tutym času definitiwne rozsudzi, přichod předewšěm ewangelskeho džěla serbskeho luda w Hornjej a Delnjej Łužicy, kotryž je wot skónćenja drugeje swětoweje wójny w dramatiskej regresiji.

Ja njeměnju z tym tak jara móžne wohroženja wot wonka, strach, zo njeby dosć pjenjez k dispoziciji bylo, zo njebychu so serbske institucije wuchowali. W tutym nastupanju sym optimistiski, dokelž je Němska jedyn z najbohatšich krajow našeje zemje, byrnjež dyrbi so wo kóždu hriwnu wojować.

Wohroženje widžu bóle wotnutřka,

Wustajeńca „Serbske nabožne žiwjenje“ w Serbskim muzeju
Foto: J. Mat-schie

w straše, zo so kóždy jednotliwec bóle zložuje na wosobinske materielne zajimy, zhubiwiši z tym wid za dórt swjeho ludu. To plaći drje najbóle za młodzinu, kotraž da so najspěšnišo wo pozdatnym blyšču zapadneho konsumoweho swěta slepić.

Tohodla bych chcył wam Serbam prajić: Serbja, hladajće a pěstujće swěru swoju rěč a swoju kulturu, kotrež njedyrbitej so jenož zachować, ale tež dale wuwijać.

Serbja, wuznawajće so přeco a wšudže k serbstwu a njedajće so přez nadutosć a předsudki někotrych Němcow zatrašić, dokelž wy sće žiwi z dwěmaj rěčomaj a z dwěmaj kulturomaj, štož Němc njemóže wo sebi prajić.

Serbja, budźće hordži na to, zo sće hišće po tysacletnym potčočowanju a diskriminaciji žiwi. A budźće sebi stajnje toho wědomi: Wy Serbja njejsće sami! W Europje, kotraž nětkole Bohu džakowano stajnje bóle hromadže rosće, su mnohe ludy a narodne mjeńšiny wšitkich krajow, zjednoće so!

Přislušnikam mojego ludu, Němcam, z kotrychž njeje sebi někotryžkuli toho wědomy, zo je słowjanskeho pochada, chcu tu prajić:

Wobhladujće to jako dar historije, zo je mjez wami žiwy serbski lud. Škitajće jeho rěč a kulturu jako swoje woko a dopomńće so na słowo našeho Knjeza:

„Štož sće činili jednemu mjez mojimi najmjeńšimi bratrami, to sće mi činili.“

Gunter Spieß, Regensburg

POWĚŚĆE

Žohnowana staroba

Dnja 7. junija woswjeći Gustaw Šymanek w Darinje, w Hodzijskej wosadze, swoje 90. narodniny. Strowosć a čerstwosć móžeše sej wón do wysokeje staroby wobchować. Jeho mandželska Awgusta rodź. Krawcec bu hižo zańdžene léto, 11. junija, 90 lét. Zhromadnje woswjećištaj tež 3. měrca 1990 ředki podawk, a to 65. kwasny dzeń, w kruhu nahladneho přećelstwa.

Mandželskaj přińdžeštaj w 60tych lětach z džowku do Darina, hdžež přewza džowka korčmu Skalny młyn. Wona wumře, bolostnje za staršeju a jeje džeći, hižo 1984 na zlej chorosći. Džensa wjedže korčmu wnučka ze swojim mužom.

Šymankec měještaj dosć njeměrne žiwjenje. Přerjotnje džělaštaj na swojim ratarstwje, kotrež dyrbeštaj w swojej domiznje, w Čelnoh, dla bližacych wuhlowych jamow wopuścić. Zo je serbsčina jeju maćerna rěč, móže džens hišće slyšeć, hdyž rěčitaj němsce.

Jubilar je jara wjesoly čłowjek a je w swojej młodosci tež serbsce džiwadło hrał. Poslednju swětowu wójnu je jara jimawje dožiwił.

Njech su Gustawej Šymankej a jeho mandželskej hišće rjane léta spožčene!

Pietsch

Z Bukec: Nahle a njenadžicy džěše wot nas 15. junija 65 lét stara naša swěrna Elza Kokuškec z Mješic. Wona bě skoro njeaparujomna sobudžělaćerka našeje wosady. Hač bě Boži dom, wosadny dom, fara, wosebje wulke pohrjebnišćo, wšudžom bě jeje džěłanišćo. A při tym njeje sebi dała kóždu hodzinu zaplaćić, ale je wjele čestnohamtsce skutkowała, husto w potajnym. Jako so před létomaj naša cyrkwinska třěcha znowa pokry, je wona njesprócnijwe na lubi našeho Božeho domu sedžala a cyhele rjedžila. W poslednim času tež cyrkwinskemu předstejerstwu přisłušeše. Wot młodoscje sem bě swěru serbske Bože služby wopytowała, kotrež je wona w poslednim času jako kěbětarka swěru přihotowała. Ale je tež zwonka wosadneho žiwjenja swoju narodnosć wopokazała. Tak bě wěsty čas sobu w Zwjazkowym předsydstwje Domowiny. Ale wosebje jej ležachu cyrkwinske zarjadowanja. Tak bě hač naposledk člonka serbskeje wosadneje zhromadizny w Budyšinje. Wězo je swěru skoro wšitke cyrkwinske a kubjanske dny wopytowała. Wona běše kóždu druhu njedželu wječor swój dom wotewrěta za bibliske hodžiny Krajnocyrkwinskeho zjednoćenstwa, na kotrychž so tež wosadni fararjo wobdžělichu. My jara wo nju žarujemy, a jeje je nam žel, zo dyrbeješe tak bórže woteńć na Božu prawdu. My na nju spominamy z wulkej česćownosću a džakownosću. Njech wona wotpočuje w měrje!

Tři dny po njej bu wotwołany do wěčnosće naš luby Maks Chěžnik z Rachlowa. 88lětny swojej woći na přeco zańdželi. Pohrjeb bě sobotu, 22. junija, na dnu zahajenja serbskeho cyrkwinskeho dnja w Slepom.

Přeco běch na tute sobotniše zeńdženje sobu wzał tutech třoch sobudžělaćerjow: Hanku Koklic, Elzu Kokuškec a Maksa Chěžnika, hišće loni do Malešec. A nětko su wšitcy w běhu třoch měsacow wumřeli. Maks Chěžnik je naš pozawnowy chór sobu založil a je dlěje hač 50 lét aktiwnje sobu piskał. Přez lětdzesatki běše sobustaw cyrkwinskeho předstejerstwa a je w Rachlowje a wokolijnje cyrkwinske a serbske zajimy zastupował a je wosebje derje Bože služby w tamnišej šuli přihotował. Po powolanju bě wón swoje žiwe dny džělał w Zoffec zawodze w Budyšinje a je mjez druhim wažne kartki za waženje čisćał. Wón bě dołho z wudowcom a je ze swojej džowku hromadže žiwy był. Wón je hač naposledk swěru serbske Bože služby wopytował, tež cyrkwinske a kubjanske dny a je so jara wo rozšěrjenje našeho časopisa Pomhaj Bóh starał. My smy jemu džakowni

za wšu službu a swěru. Njech so jemu wěčne swětlo swěći!

Gerat Lazar

Nižozemska. Za dušepastyrstwo mjez wojakami je 99 ewangelskich a 108 katolskich duchownych wot cyrkwjow postajenych. Mzda tutych dušepastyrjow so wot stata plaći. Nimo toho je tež 36 humanistow jako „dušepastyrjo“ mjez wojakami přistajenych. „Humanisća“ su zjednoćenstwo z někak 1 500 sobustawami. Woni měnja, zo je kóždy, kiž žanej cyrkwi njepřistuša, humanist.

Nižozemska. Lutherska cyrkej w Nižozemskej wobsteji z 23 000 dušow w 60 wosadach. Jej služi 29 fararjow a fararkow. W poslednich pjeć lětach so 6 000 wosobow wukřći.

Rumunska. Ewangelska cyrkej w Siebenbürgenskej liči džensa hišće někak 45 000 dušow. W zaštosći su mnozy němsce rěčacy ewangelscy kraj wopuščili. Nětko so pak zda, zo nochce wjace telko wěrjacych kraj wopuścić, tak zo ewangelska cyrkej z tym liči, zo so jejne položenje stabilizuje.

Přeprašujemy

4. 8. – 10. njedžela po swjatej Trojicy
10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert)

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

11. 8. – 11. njedžela po swjatej Trojicy
12.25 hodž. nutrnosć w rozhłosu

18. 8. – 12. njedžela po swjatej Trojicy
8.30 hodž. kemše w Hrodzišču (Malink)
10.00 hodž. kemše w Barće (Malink)

25. 8. – 13. njedžela po swjatej Trojicy
10.00 hodž. kemše w Bukecach (wotsalne předowanje fararja n.w. Lazarja)
12.25 hodž. nutrnosć w rozhłosu

1. 9. – 14. njedžela po swjatej Trojicy
10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej (Albert) w samsnym času Boža služba za džěći
13.30 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich duchownych. – Ludowe nakladnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnka 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, O-8600 Budyšin, tel. 4 22 01. – Čisć: Serbska čisćernja – t. z w. r. – w z. w Budyšinje. – Wuchadža jonkroč za měšac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, KSK Bautzen 30 000 110 – BLZ 850 54 962